

Nr 17

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ansvarsförsäkring för statlig verksamhet.

I de likalydande till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 317 av herrar *Hjalmar Nilsson* och *Hedström* samt II: 414 av herr *Fredriksson m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående *dels* försäkringsbaserad skadereglering i större utsträckning än som nu är fallet av statliga verks och inrättningsansvarsförpliktelser enligt i motiveringen utvecklade tankegångar och *dels* inrättande av en försäkringsbyrå såsom en central institution för kronans och de statliga och statsdominerade bolagens försäkringsfrågor.

I motionerna framhålles, att kronan tillhörig egendom i allmänhet icke försäkras utan staten står självrisk. Någon översikt över omfattningen av försäkringsmässiga skador på statlig egendom föreligger ej heller, varför tillfredsställande underlag för skadeförebyggande åtgärder saknas.

När enskilda åsamkas person- eller egendomsskador, vartill kronan kan anses vållande, uppstår icke sällan stora olägenheter och lång tidsutdräkt, och ofta måste domstolsförhandlingar anlitas. Ett försäkringsmässigt förfarande borde vara att föredraga, särskilt beträffande sådana inrättningar som järnväg, post och försvarsväsende.

Statliga bolag har att själva avgöra om och i vilken utsträckning de har nytta av att försäkra. Vid försäkring bör anbudsförfarande användas. I många fall bör bolagen kunna bära en betydande självrisk. Det vore värdefullt om statliga bolag hade en expertgrupp för försäkringsfrågor att tillgå.

En statlig försäkringsbyrå kunde lämpligen handlägga dessa olika frågor. Man skulle vinna i tid och det totala arbetet med försäkringsfrågorna kunde troligen göras mindre omfattande än nu. Det behövs inte något nytt ämbetsverk utan det kunde vara lämpligt att exempelvis inom statens järnvägar eller posten inrätta en särskild försäkringsbyrå.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion I: 317.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från försäkringsinspektionen, statskontoret, generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen, överbefälhavaren och Svenska försäkringsbolags riksförbund.

Försäkringsinspektionen anför, att enligt gällande regler statlig myndighet icke skall teckna försäkring utom i vissa särskilt angivna fall. Inspektionen säger sig vidare föreställa sig att de större affärsdrivande verken vis-

serligen kan ha tillräcklig erfarenhet av skadefrågor men att ett centralt organ borde kunna vara till betydande gagn. Frågan om ansvarighetsskador ingår i arbetsuppgifterna för den inom justitiedepartementet pågående och snart avslutade utredningen angående vissa skadeståndsrättsliga frågor. Utredningens resultat bör uppmärksammas vid en eventuell utredning i enlighet med motionerna.

I fråga om bilansvarigheten anser inspektionen det önskvärt, att skadeståndskrav regleras efter samma normer och lika snabbt vare sig olyckan orsakats av ett privatägt eller av ett statsägt fordon. Ett stort antal statliga myndigheter har också medgivits att teckna ansvarighetsförsäkring å motorfordon, vilket system uppgives ha fungerat tillfredsställande. För försvarets räkning har vid försvarets civilförvaltning inrättats en särskild skaderegleringsnämnd såsom rådgivande organ åt försvarsväsendets centrala myndigheter i fråga om skadeståndskrav. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens juridiska byrå tillhandagår även andra civila statliga verk med utredningar i ansvarsärenden.

Inspektionen säger sig icke kunna bedöma om motionärernas uppgifter om tidsutdräkt och andra olägenheter av det rådande systemet är riktiga. För en rättvis, smidig och snabb skadereglering är emellertid nödvändigt att tillgång finnes till personal med tillräcklig erfarenhet och kompetens. Inspektionen tillstyrker en utredning.

Statskontoret framhåller, att frågan i vilken utsträckning staten är ansvarig för skador i statlig verksamhet för närvarande torde vara i viss mån oklar. Den har emellertid behandlats av kommittén angående det allmännas skadeståndsansvar, som framlagt förslag till lag om skadestånd i offentlig verksamhet (SOU 1958: 43).

Denna kommitté har även föreslagit viss förenkling och effektivisering av den statliga skaderegleringsverksamheten. Statskontoret förutsätter att detta förslag kommer att prövas i samband med prövningen av skadeståndskommitténs kommande betänkande angående principalansvaret. Frågan om kronans skadeersättningar har vidare uppmärksammas av såväl 1959 som 1962 års riksdagsrevisorer, vilket torde leda till att ett cirkulär till myndigheterna angående handläggningen av sådana ärenden snart kommer att utfärdas.

Statskontoret avstyrker motionerna.

Generalpoststyrelsen har ej funnit det vara till nackdel att postverkets egendom ej är försäkrad. Styrelsen anser, att enskildas krav på ersättning för person- eller egendomsskador inom postverket handlägges på ett fullt betryggande sätt och utan oskäligen tidsutdräkt. Antalet fall där postverket i ersättningsärenden instämmer till domstol torde i medeltal icke överstiga tre per år. Styrelsen anser, att uppkommande försäkringsfrågor inom postverket bäst handlägges på sätt som sker. Motsvarande torde gälla för de myndigheter vilka liksom styrelsen äger uppträda inför rätta samt för de statli-

ga och statsdominerade bolagen. Övriga myndigheter synes ha möjlighet att rådfråga sig hos länsstyrelse eller hos justitiekanslersämbetet. Det torde starkt kunna ifrågasättas om en central försäkringsbyrå skulle innebära en rationalisering.

Styrelsen avstyrker motionerna.

Järnvägsstyrelsen anför bl. a. att motionärerna närmast synes ha avsett utomobligatoriska förhållanden. Inom statens järnvägar finnes organisatoriska enheter för handläggning av både sådana och inomobligatoriska skadeståndsfrågor. Dessa enheter arbetar snabbt, effektivt och med minsta kostnad för statsverket. Skadereglering inom statens järnvägar äger rum minst lika snabbt eller snabbare än hos ett enskilt försäkringsföretag. Vid tidsutdräkt brukar, om den skadelidande begär det eller det eljest befinnes påkallat, a contobelopp utbetalas. Det förekommer ofta att utbetalning äger rum samma dag kravet inkommer.

De inomobligatoriska skadestånden är de till antalet vida övervägande. Under senaste tioårsperioden har inte ett enda sådant fall gått till domstol, medan sammanlagt sju avgjorts genom skiljedom. Sammanlagt regleras årligen ca 25 000 sådana skadefall, vartill kommer ett stort antal fall småskador, som regleras på de lokala tjänsteställena.

Gentemot påståendet att vid reglering av skadeståndsfrågor inom det enskilda försäkringsväsendet anlåtande av domstol torde tillhöra undantagen, erinrar styrelsen om att i så gott som alla bilmål ett eller flera försäkringsbolag är inblandade.

För statens järnvägars del finnes inte behov av en central instans, och styrelsen vill erinra om att tillskapande av stora enheter för handläggning av likartade ärenden erfarenhetsmässigt medför byråkratisering och långsamare behandling.

Styrelsen avstyrker motionerna.

Överbefälhavaren erinrar om att en betydande del av skadefallen i offentlig verksamhet faller på försvaret, där dessa frågor redan nu handlägges centralt av försvarets civilförvaltning. Erfarenheterna har varit gynnsamma.

Skulle en utredning anses erforderlig bör den anförtros åt statskontoret.

Försäkringsbolagens riksförbund finner förslaget om inrättande av en central försäkringsbyrå för handläggning av frågor rörande ersättning för skador å statlig egendom väl motiverat och rationellt. Annorlunda ställer det sig för de statliga bolagen. Varje bolag bör i samråd med sina försäkringsgivare bedöma behovet och utformningen av försäkringsskyddet.

Frågan om de statliga organens ersättningsskyldighet mot tredje man skulle lättast bli löst genom ansvarighetsförsäkring hos det enskilda försäkringsväsendet. Staten bör i dessa fall icke stå självrisk.

Förbundet tillstyrker utredning.

Utskottet

I motionerna föreslås utredning angående dels viss utvidgning av den försäkringsbaserade skaderegleringen i fråga om statliga verks och inrättningars ansvarsförpliktelser och dels inrättande av en central byrå för kronans och de statliga och statsdominerade bolagens försäkringsfrågor.

Enligt cirkulär till statsmyndigheterna den 4 juni 1954 (SFS 325/1954) gäller som huvudregel att statlig myndighet icke äger teckna försäkring för statens egendom eller för att skydda staten eller anställd personal mot ansvarighet. I cirkuläret erinras vidare om att i vissa fall särskilda bestämmelser gäller och angives, när i övrigt undantag från huvudregeln kan få göras med hänsyn till statens intressen.

Beträffande den första delen av motionsyrkandet — utredning av frågan om utvidgning av den försäkringsbaserade skaderegleringen — vill utredningen erinra om att den gällande ordningen med självrisk i stället för försäkringsskydd i den statliga verksamheten grundades på försäkringsekonomiska överväganden. Frågan om omfattningen av ansvaret för skador i statlig verksamhet är f. n. i viss mån oklar. Ett visst utredningsmaterial föreligger emellertid och av betydelse i detta sammanhang är att utredningen angående vissa skadeståndsrättsliga frågor inom kort kommer att framlägga ett betänkande angående principalansvaret och anställdas skadeståndsskyldighet. Spörsmålet om försäkring i den statliga verksamheten bör bedömas mot bakgrunden av resultaten av den vidare behandlingen av bl. a. nyssnämnda frågor. Utskottet finner i detta läge icke skäl förorda en utredning beträffande den i motionsyrkandets första del upptagna frågan.

Vad åter gäller den andra delen av motionsyrkandet — inrättande av en central statliga byrå för försäkringsfrågor — får utskottet framhålla att inom vissa grenar av den statliga förvaltningen ärenden om skadereglering handläggs av särskild personal med erfarenhet av försäkringsfrågor. Detta gäller bl. a. de av motionärerna särskilt nämnda verken — järnvägen, posten och de militära myndigheterna — inom vilkas arbetsområden en väsentlig del av här ifrågavarande skadeståndsfall förekommer. Frågan om effektivisering och förenkling av den statliga skaderegleringsverksamheten i stort har även uppmärksammats i skilda sammanhang. Förslag till åtgärder i sådant syfte har således på sin tid framlagts av statens sakrevision och av kommittén angående det allmännas skadeståndsansvar. Frågan har vidare behandlats av riksdagens revisorer i deras berättelser åren 1959 och 1962. I 1960 års riksdags beslut med anledning av den förstnämnda berättelsen framhölls att det icke vore osannolikt att större effektivitet kunde uppnås inom bl. a. skaderegleringsverksamheten. Frågan om tillvaratagandet av kronans intressen i vissa rättsärenden, vari nyssnämnda spörsmål ingår som en del, är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. I 1962 års berättelse framhöll revisorerna vikten för såväl staten som de enskilda parterna av

att utredningarna i skadefall vore tillfredsställande. Riksdagen anslöt sig år 1963 till revisorernas förslag att ett cirkulär i frågan borde tillställas myndigheterna. Ett sådant lär inom kort komma att utfärdas.

Utskottet vill till det ovan anförda foga, att spörsmålen om en rationalisering av skaderegleringsverksamheten, bl. a. genom en viss centralisering av denna, kan förutsättas bli prövade i samband med behandlingen av det kommande förslaget om principalansvaret m. m. Det kan också förutsättas att vid en sådan prövning såväl intresset av att kostnaderna för statsverket blir rimliga som den enskilde skadelidandes intresse av en snabb och tillförlitlig handläggning av ärendena blir beaktade.

Utskottet finner med hänsyn till det anförda icke heller en utredning beträffande det i motionsyrkandets andra del berörda spörsmålet nu böra tillsättas utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 317 och II: 414 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 april 1964

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Möller, Sörlin*, Hellebladh*, Eric Gustaf Peterson*, Enarsson*, Tage Johansson, Wallmark och fru Olsson*;

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Skoglösa*, Jacobsson i Sala, Carlsson i Huskvarna, Dickson*, fru Jäderberg*, herr Svensson i Kungälv, fru Thunvall*, herrar Hamrin i Kalmar*, Nilsson i Bästekille, Börjesson i Glömminge* och Rask*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.